

Vårdcentraler där läkare tog sig tid att lyssna förskrev mindre antibiotika

II Överförskrivning och överanvändning av antibiotika är ett problem i dagens sjukvård. Spridningen av resistens hos bakterier är ett potentiellt framtida hälsoproblem. Relationen mellan läkemedelsförskrivning, patienttillfredsställelse och läkarens mottagande av patienten är komplex. Det är känt att antibiotika i många fall förskrivs utan adekvat indikation.

Studier har visat att många läkare känner en press från patienter att förskriva antibiotika, och man har sett att läkare i vissa fall förskriver antibiotika för att göra patienterna nöjda. Det är dock inte klarlagt i vilken utsträckning patienterna blir mer nöjda om de får antibiotika. Ett flertal studier har jämfört förskrivning av antibiotika och andra läkemedel med individuella faktorer hos läkare och patienter. Skillnad i förskrivning mellan olika geografiska områden eller mellan olika vårdcentraler har dock inte studerats i lika stor utsträckning.

I en studie undersöktes förskrivningen av antibiotika vid 39 av Östergötlands 41 vårdcentraler under sista halvåret 1998. Vårdcentralerna i studien hade mellan 4 000 och 19 000 patienter listade. Förskrivningen per vårdcentral studerades med hjälp av uppgifter om mängden antibiotika som hämtats ut från apoteken under perioden samt vilken vårdcentral den förskrivande läkaren arbetade vid. Förskrivningen, mätt i antal dygnsdoser (DDD) per läkarbesök vid vårdcentralerna, jämfördes med sociodemografiska data om befolkningen i vårdcentralernas upptagningsområden samt enkätdata om patienttillfredsställelse efter läkarbesök. Sociodemografiska data inhämtades från landstingets register och innehöll uppgifter om socioekonomi och om köns- och åldersfördelningen hos vårdcentralernas patienter. Dessa variabler inkluderades i analyserna för att kontrollera för sociodemografiska skillnader mellan vårdcentralerna.

Enkätundersökningen genomfördes under en sexveckorsperiod. En vårdcentral var inte intresserad av att delta i studien, och en vårdcentral kunde inte delta på grund av ett pågående arbete med datorsystemet. Totalt tillfrågades 9 750 patienter, och svarsfrekvensen var 69 procent. Från enkätundersökningen inhämtades uppgifter om patienternas ålder, upplevd hälsotillstånd, helhetsupplevelse av det senaste läkarbesöket samt uppfattning om hur läkaren gav sig tid att lyssna till patienternas problem.

Figur 1.
Överförskrivning och överanvändning av antibiotika är ett problem i dagens sjukvård. Studier har visat att många läkare känner en press från patienter att förskriva antibiotika för att göra patienterna nöjda.

Enkätsvaren sammanställdes på vårdcentralnivå.

Studien visade att det fanns stora variationer i antibiotikaförskrivning mellan vårdcentralerna. Vårdcentralen med den högsta förskrivningen förskrev sju gånger så mycket antibiotika per läkarbesök som vårdcentralen med den lägsta förskrivningen. De inhämtade uppgifterna om vårdcentralerna analyserades med regressionsanalyser med antibiotikaförskrivning som beroende variabel. Analyserna visade att hög antibiotikaförskrivning var relaterad till en bättre helhetsupplevelse av läkarbesöket och till en större andel män som patienter. Helhetsupplevelsen av besöket var angiven på en 7-gradig skala, från mycket missnöjd till mycket nöjd. Hög antibiotikaförskrivning var dessutom relaterad till lägre tillfredsställelse med hur läkaren gav sig tid att lyssna till patientens problem. Patienternas uppfattning om läkarens tid att lyssna var även den angiven på en 7-gradig skala, från mycket dålig till mycket bra. De tre förklarande variablerna var statistiskt signifikanta ($P < 0,001$), och den totala förklaringsgraden av regressionsmodellen var 46 procent.

De vårdcentraler som förskrev mer antibiotika hade alltså nöjdare patienter, men samtidigt var patienterna mindre nöjda med hur läkarna gav sig tid till att

lyssna. Dessa resultat kan jämföras med tidigare studier, som exempelvis har visat att längre konsultationstid kan vara relaterad till både lägre förskrivning av antibiotika och bättre patientupplevelse. Det är även känt att läkare i många fall anser att det är svårt och tidskrävande att förklara för patienterna varför de inte behöver antibiotika.

Det är dock viktigt att tänka på att uppgifterna i studien var baserade på vårdcentralnivå, vilket gör att man inte med säkerhet kan uttala sig om samband på individnivå, som t ex att läkare som lyssnar mer till patienterna också förskriver mindre antibiotika eller att patienter som får antibiotika också är mer nöjda med läkarbesöket. Studien ger dock en indikation om att en bättre kommunikation mellan läkare och patient kan bidra till att minska den onödiga antibiotikaförskrivningen utan att detta minskar patienternas tillfredsställelse med läkarbesöket.

Jonas Lundkvist

jonas.l@healtheconomics.se

Lundkvist J, Åkerlind I, Borgquist L, Mölsted S. The more time spent in listening, the less time spent on prescribing antibiotics in general practice. Family Practice 2002;19:638-40.